

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1858 - LIN

Dato
04.04.2022

Dokument 8: 134 S (2021-2022) - Representantforslag om å styrke kampen mot voldtekt gjennom å nedsette en voldtektskommisjon

Jeg viser til brev datert 22. mars 2022, der Justiskomiteen ber om uttalelse i forbindelse med representantforslag om styrking av kampen mot voldtekt gjennom å nedsette en voldtektskommisjon.

Forslagstillerne viser til at det er 14 år siden det ble foretatt en gjennomgang av voldtektsfeltet i Norge (NOU 2008: 4 «Fra ord til handling») og at det er behov for å utvikle nye tiltak som kan forhindre voldtekt, sikre rettsikkerhet for ofre, bedre straffeforfølgningen av gjerningspersoner samt evaluere og vurdere de tiltak man allerede har.

Voldtekt er grov integritetskrenkende kriminalitet som kan gi omfattende helseskader og store belastninger for den enkelte. I Hurdalsplattformen har regjeringen varslet at bekjempelsen av seksuelle overgrep skal prioriteres høyere i hele straffesakskjeden. I tillegg er det behov for langt større bevissthet om konsekvensene voldtekt har for den som er utsatt både i politiet og i hjelpeapparatet.

Nasjonale omfangsstudier viser at i underkant av hver tiende norske kvinne har blitt voldtatt, halvparten før fylte 18 år. Av disse politianmeldte om lag 10 prosent overgrepet. En tredjedel fortalte aldri noen om hva de hadde vært utsatt for. I tillegg viser en rapport fra Oslo legevakt at enkelte grupper i meget liten utstrekning oppsøker hjelpeapparatet etter å ha vært utsatt for seksuelle overgrep. Dette gjelder personer med ulike typer funksjonshemninger, menn, ungdom og personer med minoritetsbakgrunn.

Dersom den lave anmeldelsestilbøyeligheten bunner i redsel for ikke å bli møtt på en respektfull måte av politiet og rettsapparatet, eller i frykt for å bli utsatt for en ny krenkelse ved ikke å bli trodd, er dette svært bekymringsfullt. Det er en forutsetning for en rettstat at borgerne har tillit til myndighetenes vilje og evne til å håndtere anmeldelser av kriminelle forhold effektivt på en måte som ivaretar offeret.

Politiets tall viser at det vært en økning i antallet saker om seksuallovbrudd de senere årene. For voldtekt økte antallet anmeldelser med nær 12 prosent fra 2020 til 2021 (fra 2312 til 2581 saker). Voldtekt av barn under 14 år utgjorde 893 av sakene i 2021. For alle seksuallovbrudd var økningen på nær 17 prosent i samme periode.

Økningen i antallet anmeldte saker er sannsynligvis et resultat av flere faktorer. For det første har det blitt større åpenhet og bevissthet rundt det å anmelde seksuelle overgrep til politiet. Dette gjelder også overgrep som har funnet sted tilbake i tid. For det andre er betydningen av å anmelde tydelig kommunisert av politiet de senere årene. En siste faktor omhandler den betydelige økningen i overgrep over internett, særlig i saker som gjelder barn under 14 år.

For å kunne gi et mer utfyllende svar på utvikling i omfang, må vi imidlertid ha longitudinelle undersøkelser hvor omfanget av overgrepene måles på samme måte over tid. På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennomfører Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) nå en landsomfattende omfangsundersøkelse basert på de samme spørsmålene som ble benyttet i en tilsvarende undersøkelse i 2014. Undersøkelsen ferdigstilles i 2022 og vil kunne gi oss et bedre grunnlag for å forstå utviklingen.

Uavhengig av årsak, er økningen i antallet anmeldte saker bekymringsfull. Sentrale indikatorer som oppklaringsprosent og saksbehandlingstid har også vist en negativ utvikling de senere årene. For 2021 har imidlertid saksbehandlingstiden for voldtektssaker gått betydelig ned fra 198 dager i 2020 til 139 dager i 2021.

Voldtekt hører inn under riksadvokatens sentralt prioriterte saker. I korthet innebærer dette at sakene skal etterforskes raskt, målrettet og grundig med tett påtalemessig oppfølging, og gis forrang ved ressursknapphet i politidistriktene. Bevissituasjonen i voldtektssaker er imidlertid gjennomgående mer krevende enn i andre alvorlige voldssaker, særlig fordi det ofte ikke er vitner til hendelsene. Det kan også være utfordrende å sikre tekniske bevis dersom det har gått lang tid før forholdet anmeldes.

Justis- og beredskapsdepartementet har i supplerende tildelingsbrev i juni 2021, anmodet riksadvokaten om å igangsette en analyse slik at Den høyrere påtalemyndighet i samarbeid med politiet kan finne årsakene til den negative utviklingen og iverksette adekvate tiltak for å øke oppklaringsprosenten.

Det er også gjennomført flere nasjonale kvalitetsundersøkelser for saksområdet voldtekt. Den nasjonale kvalitetsundersøkelsen for 2020 konkluderer med at politiet har blitt bedre på etterforskning av slike saker, men at forbedringsarbeidet fortsetter.

I 2022 går handlingsplanen mot voldtekt (2019-2022) inn i sitt siste år. Planen inneholder flere tiltak for å styrke det forebyggende arbeidet. Det er imidlertid ikke foretatt noen evaluering av effekten av disse tiltakene. I likhet med forslagsstillerne mener jeg derfor at det i første omgang er behov for å evaluere de forebyggende tiltakene som allerede er igangsatt for å sikre målrettet innsats.

Norge har ved flere anledninger fått kritikk fra internasjonale overvåkningskomiteer, som FNs kvinnekomité, for utformingen av bestemmelsen om voldtekt. I Hurdalsplattformen varsler derfor regjeringen at det skal utredes hvordan det kan innføres en endring i straffeloven slik at ordlyden speiler at seksuell omgang uten samtykke er forbudt og definert som voldtekt. Seksuell omgang skal alltid være basert på frivillighet. Det er ikke tvang, men mangel på frivillighet, som er det karakteristiske ved en voldtekt.

Straffelovrådet er nå er i gang med en helhetlig gjennomgang av straffelovens kapittel om seksuallovbrudd, inkludert straffebudet om voldtekt. Rådet skal se hen til utviklingen internasjonalt som har gått i retning av å tillegge manglende samtykke større vekt ved utforming av definisjonen av voldtekt. Utredningen fra Straffelovrådet skal avgis 15. desember 2022 og arbeidet med å følge opp utredningen vil bli høyt prioritert.

Som vist over er det igangsatt en rekke initiativ med målsetting å styrke arbeidet mot voldtekt. Jeg ser likevel at det kan være behov for en mer samlet gjennomgang slik det foreslås i representantforslaget. Jeg vil imidlertid avvente en nærmere vurdering av oppstart av et slikt arbeid til den nevnte omfangsundersøkelsen og straffelovrådets innstilling foreligger, og etter en evaluering av handlingsplanen mot voldtekt (2019 - 2022). Dette vil kunne gi et bedre grunnlag for å utforme et mandat for et slikt arbeid.

Med hilsen

Emilie Mehl